

id=157%3A2011-01-13-09-54-21&catid=45&Itemid=12. – Заголовок з екрану.

49. ДА СБУ СО, ф. П-13448, спр.1971, арк. 48.
50. Становлення Сумського державного педагогічного інституту...
51. *Самойленко О.Г.* “Участь” науково-педагогічної інтелігенції в “Українській військово-націоналістичній організації” у другій половині 30-х років ХХ ст. / О.Г. Самійленко // Інтелігенція і влада. Громадсько-політичний науковий збірник. – Вип. 5. Серія : історія. – Одеса : Астропринт, 2005. – С. 241–251.
52. ДА СБУ СО, ф. П-13448, спр. 1971, арк. 71.
53. ДАЖО, ф. 3409, оп. 1, спр. 4, арк. 204 зв.
54. ДА СБУ СО, ф. П-13448, спр.1971, арк. 17–78.

Мацелюх К.С. Освітньо-культурна діяльність П.Н. Абрамовича (1904–1943)

В статті розглядається викладацька та освітньо-культурна робота П. Абрамовича у середніх та вищих навчальних закладах України в період 10–40-х років ХХ ст.

Ключові слова: П. Абрамович, освітньо-культурна діяльність, навчальні заклади України.

Мацелюх К.С. Образовательно-культурная деятельность П.Н. Абрамовича (1904–1944)

В статье рассматривается преподавательская и образовательно-культурная работа П. Абрамовича в средних и высших учебных заведениях Украины в период 10-40-х гг. ХХ в.

Ключевые слова: П. Абрамович, образовательно-культурная деятельность, учебные заведения Украины.

Mathelych K.S. Educationally-cultural activity of P.N. Abramovich (1904–1944)

The article discusses pedagogical and educationally-cultural work of P. Abramovich in middle and higher educational establishments of Ukraine in the period of 10-40th XX of century.

Key words: P. Abramovich, educationally-cultural activity, educational establishments of Ukraine.

[надійшло до редакції: 25.09.2012 р.]

УДК 72 (477):94(477)

Людмила ПАШУН
(Київ)
Володимир КОНСТАНТИНОВ
(Київ)

Внесок Ю.С. Асєєва у вивчення пам’яток Київської Русі Північно-Дніпровського Лівобережжя

Асєєв Юрій Сергійович (1917–2005) – історик архітектури, мистецтвознавець, пам’яткоохоронець, киевознавець; Заслужений архітектор України (1991), доктор архітектури (1981), професор (1974), почесний член Української Академії архітектури (1992), лауреат Державної премії науки і техніки України (1971), відзначений урядовими нагородами [1].

Коротко про становлення Юрія Сергійовича як фахівця й ученого. Десь на початку 1930-х років він познайомився й “увійшов у зону тяжіння” Іполита Владиславовича Моргилевського – ентузіаста історико-архітектурної справи, неординарної особистості, директора музею, який мав матеріали від доби Трипільської культури до сучасності. Іполита Владиславовича вразила всебічна обізнаність юнака (на той час йому було

13–15 років). І не дивно – він майже напам'ять вивчив книжку “Чудеса світу”. І.В. Моргилевський став вчителем і наставником Юрія Сергійовича Асєєва.

У 1935 р. Ю.С. Асєєв вступає до Київського інженерно-будівельного інституту (КІБІ) (нині – Київський національний університет будівництва і архітектури) на архітектурний факультет. Цей факультет був створений у 1930 р. на основі об'єднання двох інших – архітектурного (переведеного з Київського художнього інституту), та комунального будівництва (переведеного з Київського політехнічного інституту). Таким чином КІБІ одержав “золоту когорту викладачів”, серед яких: О.М. Вербицький, В.Г. Кричевський, І.В. Моргилевський, В.Г. Заболотний, П.Г. Каракіс й інші.

І.В. Моргилевський був не лише найпопулярнішим лектором. Поряд із викладанням він завідував обмірною практикою студентів факультету. Ю.С. Асєєв у маститого вченого “ходив у помічниках”, був присутнім при обмірах. Згодом Юрію Сергійовичу довелося вже самостійно виконувати завдання з обміру пам'яток згідно з начальною програмою КІБІ. Таким об'єктом стала київська Кирилівська церква XII ст. Її дослідженню, до речі, присвячена й кандидатська дисертація Ю.С. Асєєва “Архітектура Кирилівської церкви”. Звання кандидата технічних наук отримав у 1948 р. [2].

З 1952 р. Ю.С. Асєєв працює в Українській академії мистецтв (професор з 1973 р.). У 1971 р. в Київський державний художній інститут він представив роботу “Зодчество Приднепровской Руси конца XII – первой половины XIII ст.” на здобуття звання доктора архітектури, яке отримав у 1981 р. [3].

Юрій Сергійович Асєєв був автором 20 наукових реконструкцій пам'яток архітектури Київської Русі, в т.ч. Кирилівської церкви у Києві; П'ятницької церкви, Борисоглібського собору, Успенського собору Єлецького монастиря у Чернігові; реконструкції Золотих воріт у Києві (1982 р.). За його реконструкцією в 1998 р. на Подолі в Києві відтворено втрачену в 1930-х роках пам'ятку XII ст. – церкву Богородиці Пирогощі.

Ю.С. Асєєв разом із М.І. Сікорським із 1955 р. і принаймні до 1962–1963 р. досліджував кам'яні споруди XI ст. на території дитинця літописного Переяслава (сучасного Переяслава-Хмельницького). Проведені в 1959–1960 роках розкопки дали можливість знайти тут поблизу Михайлівської церкви цілий комплекс споруд, розташованих на південь від дзвіниці цієї церкви.

Учений є автором понад 260 наукових праць, серед яких: “Орнаменти Софії Київської” (1949), “Архітектура Київської Русі” (1969). “Подорож в античний світ” (1970), “Архітектура давнього Києва” (1982), “Стили в архітектурі України” (1989), “Мистецтво Київської Русі” (1989), й інші [4].

Юрій Сергійович присвятив все своє свідоме життя вивченню історії та дослідженню споруд кінця XII – початку XIII ст. у Придніпровській Русі. За його визначенням – це області Середнього Придніпров'я, які входили до складу історичного ядра древньої Русі та які давньоруські літописці називають Руссю у власному розумінні цього слова. В термін “Придніпровська Русь” автор вкладає також географічне (області, що розташовані в середній течії Дніпра та його головної притоки – Десни), політичне (Київська земля, Чернігівське, Новгород-Сіверське та Переяславське князівства з їх уділами) й етнографічне (землі населені, головним чином, потомками племен полян, древлян і сіверян) значення. Об'єднання цих областей загальним терміном “Придніпровська земля” або “Придніпровська Русь” обґрунтовується їх загальними соціально-економічними

умовами розвитку, а також спорідненістю культури, мистецтва й архітектури. Разом із тим, є певна умовність, бо багато рис Придніпровської Русі можуть бути поширеними й на Смоленську землю, Рязань, Волинь, які тісно пов'язані з Середнім Придніпров'ям.

Особливе значення давньоруської архітектури кінця XII – першої половини XIII ст. (яку ще називають епохи “Слова о полку Игоревим” або домонгольського періоду) полягає в тому, що в ній були закладені особливості, які в подальшому стануть найважливішими особливостями національних архітектурних стилів українського, російського та білоруського народів [5]. Результати своїх наукових досліджень пам'яток Київської Русі вчений Ю.С. Асеев виклав у “Нарисах історії архітектури Української РСР (Дожовтневий період)” (1957) [6].

Стисло зупинимось на основних позиціях, визначених у працях Ю.С. Асеева.

Численні пам'ятки матеріальної та духовної культури переконливо свідчать про те, що древня Русь досягла на той час високого рівня культури. Дерев'яні конструкції і способи будівництва з дерева досягли в древній Русі дуже високого розвитку. Всі міста й села того часу були дерев'яні, за поодинокими винятками. Новим було будівництво з каменю, яке хоч і здавна зустрічається у східних слов'ян, але великого розмаху набуло саме за часу існування Київської Русі.

Основним будівельним матеріалом цього часу була цегла та нетесане каміння, що видобувалося або в місцевих каменоломнях, або привозилося по річках здалека, якщо каменю на місці не було (Київ, Чернігів, Переяслав).

З каменю робилися фундаменти, причому підшоши ровів під фундаменти укріплювалися дерев'яними кілками, часто під фундаменти закладали цілу систему дерев'яних колод “лежнів”, заливаючи їх зверху скріплюючим розчином. Стіни споруджували технікою мішаної кладки: ряди цегли чергувалися з рядами каменю. Така кладка відома була ще в античній архітектурі і широко застосовувалася у візантійській. Здавна вона відома була й на території Причорномор'я, звідки поширилася на слов'янські землі. На фасадах за такої кладки утворювалися смуги з цегли і каменю. Древньоруські зодчі вміло використовували їх при декоруванні фасадів, випускаючи ряди цегли, заштукатурюючи ряди каменю і старанно підрізуючи шви. Широкі смуги іноді членувалися на квадрати, окремі ж площі фасадів прикрашали орнаментом із поставлених на ребро цеглин (меандр, хрест тощо) [7].

Цегла (плінфа) у древній Русі своїми технічними властивостями часто була кращою за цеглу візантійську. Форма її залежала від характеру кладки, в основному наближалася до квадрата (22×28 см), товщина – близько 3 см. Виготовляли її спеціальні майстерні у досить складних за своєю системою випалювальних печах із місцевих або привозної глини [8].

Певну роль у будівництві відігравало скло, з якого в місцевих майстернях виготовляли круглі скельця для вікон. Такі скельця мали 12–16 см у діаметрі й вставлялися у дерев'яні рами-“віконця” з круглими отворами. Скельця мали, крім того, також трикутну й ромбічну форми і вставляли в трикутні та ромбічні, відповідно, отвори між круглими отворами віконниць.

Зі скляної маси давньоруські склодуви виготовляли смальту – різноколірні кубики для мозаїчних робіт. Численні рештки склодувних майстерень X–XIII ст. були знайдені під час розкопок у верхньому Києві, на Подолі та на території Печерського монастиря.

У X–XI ст. швидко зростали і стали великими економічними, політичними та культурними центрами Київ (як столиця древньоруської держави), Новгород, Чернігів, Переяслав, Полоцьк, Смоленськ, Тмутаракань, Ростов [9].

Як свідчать літописи та інші писемні джерела, типовою спорудою князівського двору доби Київської Русі була, також, гридниця – парадна зала для урочистих зборів, прийомів, бенкетів.

Важливе місце в будівництві Київської Русі займали оборонні споруди. У містах існувала професія “городників”, які будували міські укріплення. В обов’язки городників входив і догляд за укріпленнями. В обов’язок городників входив і догляд за укріпленнями.

Надзвичайно могутніми були укріплення древнього Києва. Висота валу, побудованого навколо Міста Ярослава в 1037 р. біля Золотих воріт становила 14 м. Кліті, що були основою валу, як можна гадати, виходили поверх нього й утворювали дерев’яні стіни – “городні”, поверх яких йшли “заборола”.

Оборонні стіни Києва добре досліджені під час розкопок 1952 р. на лінії між Лядськими (на місці сучасного пл. Майдан Незалежності) і Золотими воротами. Кліті дубових зрубів були поставлені в 6 рядів. У деяких місцях виявлено кліті висотою до 6 м, а в первісному вигляді вони були ще вищими. Розміри клітей у плані 3×3 м [10].

Найбільш міцними в місцях укріплення були ворота, що являли собою бойові башти з проїздом під ними. У великих містах ворота будувалися, як правило, з каменю. Першим відомим прикладом кам’яних воріт у системі земляних валів є Софійські (чи Батисві) ворота у Києві (X ст.). Це була, як можна судити з решток фундаменту, якраз кам’яна башта з проїздом під нею.

До наших днів збереглися руїни відомих Золотих воріт, збудованих за кн. Ярослава Мудрого в 1037 р. Це 2 паралельні стіни, складені з цегли і каменю, між якими був проїзд, шириною 7,5 м, перекритий системою коробових склепінь.

В оборонній архітектурі Київської Русі камінь загалом застосовувався мало. Набагато ширше його використовували в будівництві культових і палацових споруд [11].

Переважна більшість пам’яток Київської Русі, що збереглася до наших днів, належить до культурної архітектури. На будівництво храмів пануючі суспільні верстви населення витрачали великі кошти, бо християнська церква була ідеологічною опорою феодалного ладу.

Важливою обставиною в розвитку древньоруської християнської монументальної архітектури було те, що Русь мала вже численні та досвідчені будівельні кадри.

Монументальні християнські храми будувалися за типами, що їх здавна виробила християнська церква. Тому в розробці типів храмів велике значення мало використання древньоруськими зодчими досвіду культового будівництва Візантії, де на той час будівельна техніка й архітектурне мистецтво стояли вище, ніж в інших сучасних культурних народів світу. До того ж, візантійське будівництво на Причорномор’ї здавна було знайоме слов’янам [12].

Важливу роль у створенні архітектурно-художнього образу споруди відіграло її внутрішнє оформлення. Тут виявилася вміння древньоруських майстрів широко використовувати монументальне образотворче мистецтво в архітектурі. Велике значення мав досвід візантійського мистецтва, в якому, як відомо, рішення й оформлення внутрішнього простору було головною метою зодчих.

Основними видами внутрішнього оформлення храмів на Русі були фресковий розпис і мозаїка, зображення яких за своєю тематикою ілюстрували ідеї, які пануючий клас намагався прищеплювати народу. Прийоми, композиція і тематика релігійних храмових зображень давно були вироблені й канонізовані християнською церквою. Проте і тут давньоруські митці, творчо використовуючи релігійні сюжети і технічні досягнення візантійського живопису, створили власну мистецьку школу зі своїми стилістичними відмінностями.

Давньоруські майстри часто вмівло поєднували мозаїку, якою прикрашалися центральні частини храму, з фресковим розписом (мінеральними фарбами по вологій штукатурці), яким прикрашалася решта внутрішніх поверхонь, а часто – й окремі частини зовнішніх (стовпи, ніші, портали). Особливої уваги давньоруські зодчі приділяли підлозі, що викладалася з шиферних плит, інкрустованих мозаїкою, або просто зі смальти на вапняному розчині. Дуже поширеною була підлога з керамічних плиток, укритих різнокольоровою поливою. Це був своєрідний барвистий килим, який поживлявав і без того багатий й мальовничий внутрішній вигляд храму.

Скульптура в давньоруському храмі обмежувалася, здебільшого, рельєфом. Рельєфами прикрашалися також огорожувальні плити, кам'яні архітектурні деталі, саркофаги князів. У скульптурних рельєфах, як і в мозаїці та фресках, застосовувалися мотиви античної і християнської орнаментики (аканти, пальмети тощо), творчо перероблені й своєрідно трактовані давньоруськими майстрами.

У розвитку монументальної архітектури доби давньоруської держави можна простежити 2 основних етапи. Перший етап – це архітектура кінця X – першої половини XI ст., коли давньоруська держава переживала час свого розквіту. За часів другого етапу (XI – початок XII ст.) – скорочується обсяг будівництва в Києві, але розгортається в найбільших містах держави, які стають центрами окремих регіонів – князівств.

Першим великим кам'яним храмом Київської Русі була Десятинна церква, збудована в 989–996 роках. Величезні кошти, які дав на будівництво головного храму держави князь Володимир Святославович, становили, як пише літопис, десяту частину князівських прибутків.

Разом із будівництвом Десятинної церкви навколо неї на розширеній території Верхнього міста споруджувався цілий ансамбль кам'яних палаців, громадських будівель тощо. На площі перед князівським палацом (Бабин торжок) були встановлені вивезені як трофеї з Херсонеса античні скульптури, мідні коні та “капища мідяні” (певно античні олтарі). Так виник своєрідний Київський “форум”, композиційним центром якого була Десятинна церква. Після пожежі 1017 р. вона, гадають, була дещо перебудована (добудовані галереї тощо). В 1240 р. під час монгольської навали ця церква – останній захист героїчних оборонців Києва – була зруйнована татарами [13].

Найдавнішим із храмів давньої Русі, що збереглися до наших днів є Спаський собор у Чернігові, закладений близько 1036 р. кн. Мстиславом Володимировичем, який ще 1020 р. спорудив у Тмутаракані Богородичну церкву. Будівництво в Чернігові нагадувало за своїм характером будівництво батька кн. Мстислава – Володимира Святославовича в Києві.

Спаський собор, споруджений у центрі Чернігова в оточенні палацових будов, височів над широкими луками долини Десни. Будівля собору тринефна, сильно витягнута із заходу на схід. Основний об'єм її завершують півциркульні закомари. Просторовий хрест

підкреслюють сильно підвищені склепіння над його рукавами. П'ять глав підносяться над основним об'ємом собору. Архітектурні форми його стримані й урочисті. Фасади собору розчленовані пілястрами, плоскими на першому і пучковими на другому ярусі.

Урочистий вигляд має собор і в середині. В композиції всієї споруди домінує подовжена вісь. Вона підкреслюється тим, що бокові рукави архітектурно-просторового хреста відгороджені від центрального нефа аркадами, які в нижньому ярусі спираються на мармурові (обкладені пізніше цеглою) колони, а в верхньому – восьмигранні стовпи. Таке відгородження бокових рукавів і надає внутрішньому простору собору базилікального характеру при хрестово-купольній системі будівлі загалом.

Особливістю цього собору в Чернігові є також восьмистовповий тип плану, а також пересунутий у зв'язку з цим у геометричний центр будівлі головний купол.

Найдавнішою спорудою Київської Русі, в якій надзвичайно яскраво проявилася архітектурна майстерність древньоруських зодчих, є Софійський собор у Києві. За літописом його почали будувати в 1037 р. разом із іншими спорудами широко задуманого Ярославом Мудрим ансамблю нової частини міста, де до цього часу було “поле вне града” [14].

В основу Софійського собору взято тип п'ятинефного хрестово-купольного храму. З трьох боків собор був оточений спочатку одноповерховою галереєю. Трохи згодом над нею надбудували другий поверх. Навколо галерей був споруджений ряд підпирних арок-аркбутанів, які утворили нові зовнішні одноповерхові галереї. На них була відкрита широка тераса-гульбище. Як встановлено недавніми дослідженнями (Ю. Асєєв, М. Кресальний, В. Волков), ця тераса була надбудована в кінці XII або на початку XIII ст.

На відміну від статичних форм Спаського собору в Чернігові композиція Софії Київської мала більш динамічний характер, що підкреслювалося на фасадах ритмом арок галереї першого та другого ярусів. З цим ритмом пов'язані закомари фасадів, прорізи в барабанах і завершення глав. Барабан центрального купола був багато декорований півколонами, орнаментами з цегли і широким меандровим фризом [15].

З усіх будівель Києва другої половини XI ст. найбільше значення для дальшого розвитку древньоруської архітектури мав Успенський собор Печерського монастиря поблизу тогочасного Києва. Протягом довгого часу він служив зразком для давньоруського церковного будівництва.

Будівництво собору розпочато в 1073 р. й тривало 5 років. Внутрішнє оформлення його, в т.ч. мозаїки та фресковий розпис, було закінчено в 1090 р. [16].

Виявлені пам'ятки сучасної Києво-Печерської лаври свідчать, що кам'яне церковне будівництво другої половини XI – початку XII ст. не обмежувалося великими соборами. В цей період будувалися численні “божниці”, хрещальні тощо. Відомі пам'ятки цього типу Переяславської землі – своєрідні невеликі храми, безстовпні або з двома стовпами в середині.

Наприкінці XI ст. в Переяслові, який є одним із найдавніших міст давньої Русі, проводилося масштабне будівництво. Літопис розповідає про побудову в 1089 р. великого Михайлівського собору, церкви св. Андрія та Федора на воротах кам'яної стіни навколо дитинця “баньного каменого” й інших споруд, які не дійшли до наших часів. З перелічених будівель відома за розкопками М.К. Каргера в 1954 р. велика п'ятинефна Михайлівська церква, яка була багато прикрашена мозаїками та фресками й не поступалася величчю перед найбагатшими церквами Києва.

Відомі ще 4 будівлі того часу, пов'язані з переяславською будівельною традицією. Це Юр'єва божниця 1098 р. в м. Остер на Чернігівщині (літописний Городок Остерський), Летська божниця Володимира Мономаха (1116), незначні рештки якої досліджені в Борисполі (Київська обл.) М.К. Каргером і, нарешті, розкопані ним-таки в 1954–1955 роках 2 невеликі храми у Переяславі-Хмельницькому. Перший із них стояв на місці Спаської церкви на території “посаду” древнього міста і був двостопним із нартексом, другий – безстовпний із невеликим притвором із заходу, знаходився в межах переяславського дитинця. Це невеликі одноабсидні храми. Систему їх перекриття до цього часу повністю з'ясувати не вдалося.

Із зазначених найкраще збереглася Юр'єва (Михайлівська) божниця, спорудження якої можна віднести до 1098 р., хоча раніше її зазвичай датували першою половиною XII ст., приписуючи її зведення кн. Юрію Довгорукому. Божниця була капелою замка, що належала кн. Володимиру Мономаху (згодом – його сину Юрію Довгорукому) і стояла на горбі над долиною річок Десни й Остра. Пам'ятка була споруджена на території замка і певно відігравала помітну роль у системі його оборони. За своїм типом Юр'єва божниця була одноабсидним храмом із двома стовпами із західного боку [17].

Древньоруські зодчі в нових типах і в нових будівельних матеріалах розвивали традиції попереднього часу, традиції народної архітектури. Це простежується й у плануванні київських князівських палаців (традиції, які далі розвивалися і в архітектурі російського й українського житла, і в живописному характері ансамблів, і в самотньому трактуванні типу хрестово-купольного храму, зокрема його об'ємній і багатоповерховій композиції). Але творчі методи зодчих Київської Русі характеризуються значною свободою у трактуванні архітектурних форм, використанні конструкцій і будівельних матеріалів. Характерною рисою творчості древньоруських зодчих є органічний зв'язок конструктивного й архітектурно-художнього рішення будівель, максимальне використання художніх можливостей матеріалів. У результаті більш, ніж столітнього розвитку монументальної кам'яної архітектури древньоруської держави були побудовані ансамблі, великі храми. Виробилися творчі прийоми руських архітекторів. У цей період у культовій архітектурі визначився як провідний тип планування культових споруд хрестово-купольний храм, були розроблені методи його побудови та внутрішнього оформлення. Велику роль у формуванні кам'яної культової архітектури відіграло творче освоєння древньоруськими зодчими досягнень архітектурно-будівельної культури Візантії, а також їх творчі зв'язки з іншими сучасними народами [18].

Підсумовуючи, можна сказати, що починаючи зі студентських років Юрій Сергійович Асеев усе своє життя присвятив пам'яткоохоронній діяльності – вивченню й збереженню пам'яток Київської Русі.

Джерела та література

1. Професори Київського національного університету будівництва і архітектури (1930–2000) : Довід. – К. : КНУБА, 2001. – С. 8.
2. Ерофалов Б. Об Асееве. Предисловие к ретроспективе / Б. Ерофалов // А+С (Art+construction). – 2009. – № 2/3 – С. 188–198.
3. Професори Київського... – С. 8.
4. Кот С.І. Асеев Юрій Сергійович / С.І. Кот, Р.І. Бондаренко // Енциклопедія історії України. – Т.1 – К. : Наукова думка, 2003. С. 144–145.

5. Асеев Ю.С. Зодчество Приднестровской Руси конца XII – первой половины XIII веков : автореф. дисс. док. техн. наук / Ю.С. Асеев. – М. 1981. – С. 3, 8.
6. Нариси історії архітектури Української РСР (Дожовтневий період). – К. : Держ. вид-во літератури з будівництва і архітектури УРСР, 1957. – 558 с.
7. Там само. – С. 21–22
8. Там само. – С. 22.
9. Там само. – С. 24.
10. Там само. – С. 25.
11. Там само. – С. 26.
12. Там само. – С. 28.
13. Там само. – С. 29.
14. Там само. – С. 31.
15. Там само. – С. 32.
16. Там само. – С. 37
17. Там само. – С. 40.
18. Там само. – С. 41.

Пашун Л.А., Константинов В.О. Внесок Ю.С. Асеева у вивчення пам'яток Київської Русі Північно-Дніпровського Лівобережжя

У статті стисло висвітлена роль відомого історика архітектури, мистецтвознавця, киевознавця Юрія Сергійовича Асеева у вивчення пам'яток Київської Русі.

Ключові слова: храм, пам'ятка, Київська Русь.

Пашун Л.А., Константинов В.А. Вклад Ю.С. Асеева в изучение памятников Киевской Руси Северо-Днепровского Левобережья

В статье коротко освещена роль известного историка архитектуры, искусствоведа, киеоведа Юрия Сергеевича Асеева в изучение памятников Киевской Руси.

Ключевые слова: храм, памятник, Киевская Русь.

Pashun L.A., Konstantynov V.A. The contribution of Yu.S. Aseev to the study of Kyivan Russ monuments in the North Left-Bank Dnieper region

The article dell with about role famous historic of architecture and art, kyivan researcher by Yu.S.Aseev to the study of Kyivan Russ' monuments.

Keywords: temple, monument, Kyivan Russ.

[надійшло до редакції: 20.09.2012 р.]

УДК [061.12+093.253]908(477)

Світлана СТАРОВОЙТ
(Київ)

Представники Чернігівщини в українській науці

Історія Чернігівської землі багатогранна. Вона нараховує чимало масштабних історичних подій, відома матеріальними пам'ятками – археологічними, книжними. Невід'ємною її частиною є також люди. Дослідження історії окремого регіону – проект постійно діючий, періодично доповнюваний новими інформаційними блоками фактологічного матеріалу, і до нього цілком можна застосувати тезу І.Г. Спаського щодо